

Tätare lärare, inte lärartäthet.

- replik Valfrihet inom skolan

Att Sverige övergivit enhetsskolan etableras nu som favoritförklaringen till den svenska skolans klena resultat i internationella tester. Men hade det funnits en skolmodell som är överlägsen alla andra kan man fråga sig varför inte alla världens skolor infört den vid det här laget. Det saknas ju inte erfarenhet. Bokstavligen miljarder barn har gått i skola och det finns enorma mängder forskning om vad som hänger samman med resultat i skolan.

Det visar sig att ganska många modeller fungerar. Montessori eller pluggskola eller annan pedagogik kan alla ge resultat. Likväl finns det gemensamma nämnare bakom lyckade modeller. Lärprofessorn John Hattie sammanfattar sin enorma sammanställning av 55.000 studier med 90 miljoner elever i en mening så här: det är vad lärarna gör som spelar roll. Vill man söka korta svar på hur skolan kan förbättras så handlar det om kompetenta lärare.

I Finland, som har urstarka resultat i alla mätningar, är läraryrket eftertraktat. Det har rimlig status och är bra betalt. Intresset för lärarhögskolan är starkt och för varje antagen avvisas uppemot nio sökanden. Detta ger en god spiral. De bästa söker och ribban kan hållas högt under utbildningen.

I en färsk forskningsrapport undersöktes artonåringars drömyrken i Danmark och Sverige. Gymnasielärare var med på topp fem i Danmark, men kvalade inte ens in på svenska topplistan.

Inte så konstigt. I Sverige har lärarna tappat 50 procent av lönen på fyrtio år. Söktrycket på lärarutbildningen har varit obefintligt, i princip alla sökande antas. Svenska studier tyder också på att färre begåvningar söker yrket. Intressant nog verkar denna trend vara tydligast hos kvinnor. Detta är konsistent med amerikanska observationer. En trovärdig förklaring är att läraryrket förr var ett av få alternativ för akademiskt begåvade kvinnor. Sedan dess har lönerna sjunkit samtidigt som fler dörrar öppnats. Kanske gäller detta också Sverige.

Det här har såklart stor betydelse för möjligheterna att driva en ambitiös lärarutbildning. Båda de viktigaste källorna till ett yrkes kompetens har utarmats; att många begåvningar söker yrket och att utbildningen är gedigen.

I den rika flora av patentröslösningar som finns i den politiska debatten har denna viktiga aspekt hamnat i skymundan. Politiker har allt mer kommit att bli lärarnas motpart i rollen som deras största arbetsgivare. Lönerna har pressats tillbaka. Vi prioriterar många lärare framför bra lärare. Men Sverige har redan små klasser och många lärare. Faktiskt fler lärare per elev än de länder som presterar bättre i Pisa. OECD konstaterar i Pisa 2009 också mycket riktigt att högre lärarlöner är effektivare än små klasser.

Men trots detta vill många fortsätta öka antalet. Policymässigt finns här ett vägval. Många lärare gör att man inte har råd att ge dem attraktiva löner.

Bra lärare kan lyfta resultatet hos alla elever oavsett deras socioekonomiska bakgrund och klassernas sammansättning. Omvänt spelar det ingen roll hur rättvist vi komponerar klasserna om lärarna inte är kompetenta nog.

Vi vet inte exakt hur bra svensk skola var förr. Men idag har vi medelmåttiga skolor. Så har det varit i alla Pisa-undersökningar sedan start, men trenden är likväl stadigt nedåt. Vi har ännu inte sett vad detta tapp betyder för svensk konkurrenskraft. De som var femton år i den första Pisaomgången har knappt hunnit ut på arbetsmarknaden. Eftersom Sverige i likhet med hela västvärlden har kunskapssamhälle som strategi är dock resultaten oroväckande.

En ökning av lärarlöner, kanske med 10000 kronor i månaden, skulle starta en god spiral. Det kan enkelt finansieras inom ramen för befintliga kostnader för skolan. I den mån regeringens lärarcertifikat minskar utbudet av lärare, kan det också bidra. I övrigt är en sådan reform nog dessvärre föga effektiv.

Vägen mot en bättre utveckling går via bättre lärare. Vi behöver inte mer lärartäthet, vi behöver tätare lärare.

//PER TRYDING

civilekonom och fil.dr. lärande

vice vd Sydsvenska Industri- och Handelskammaren